

Det börjar med en glöd i ett fönster, en flämtande låga mitt i natten. Det är 1977, New York har svartnat och inom en timme har staden förvandlats. Det som nyss var ett välfungerande storstadsmyster blir till en arena för plundring, kaos och sammanbrott. Den bilden är inte bara en historisk kuriositet; den är en påminnelse om hur tunn linjen är mellan ett samhälle som fungerar och ett som inte gör det, och hur snabbt den linjen kan suddas ut när ljuset slocknar.

Vi har i tidigare resonemang beskrivit de fysiska och ekonomiska systemen — elen, pengarna, drivmedlen — som faller samman när de yttre förutsättningarna sviktar. Men vi har ännu inte stannat vid vad som händer med själva fundamentet för det civila samhället: ordning, säkerhet och rättsstat. Polismyndigheten är i beredskapstermer en officiell sektor, precis som sjukvården eller försvaret. Men polisen möter i en kris exakt samma sårbarhetskedja som alla andra. De är beroende av samma elnät, samma drivmedelsförsörjning och samma telekomnät. Skillnaden är att när de andra systemen sviktar, stiger efterfrågan på polisens tjänster exponentiellt.

Polisen är, i ordets mest bokstavliga mening, rörlig. Deras förmåga att upprätthålla ordning bygger på fordon, kommunikation och närvaro. Men när drivmedelsförsörjningen sviktar, när radio- och datakommunikationerna tystnar för att masterna saknar reservkraft, och när IT-stöden för allt från ärendehantering till fordonssökning går ner, då reduceras den moderna polismakten till en statisk punkt. Det är en sårbarhet som sällan diskuteras i fredstid, men som blir akut när ordningen utmanas.

Rättsstaten vilar dessutom på mer än bara uniformerad närvaro. Det krävs domstolar och kriminalvård. Men även dessa är idag djupt digitaliserade. När de digitala registren inte längre går att nå, när videolänkar till häkten inte fungerar och när den administrativa ryggraden i rättsväsendet bryts, uppstår ett vakuum. Hur upprätthåller man rättssäkerhet utan digital tillgång? Det är en fråga som saknar uppmärksamhet i den beredskapsdebatt som annars fokuserar på logistik och energi.

Till detta kommer gränserna. Tullverket och Kustbevakningen är redan i fredstid hårt ansträngda. I en kris, med ökad rörlighet över gränserna och ett högre tryck på kontroll, blir dessa myndigheter flaskhalsar. När resurserna inte räcker till för att upprätthålla både flöden och säkerhet, tvingas man till svåra prioriteringar.

Här aktualiseras frågan om ransoneringssystem och prioriteringslistor. När staten tvingas begränsa tillgången till resurser — vare sig det är drivmedel, mat eller skydd — skapas per definition vinnare och förlorare. Historiskt sett är detta den enskilt största grogrunden för social oro. Om fördelningen upplevs som orättvis eller ogenomskinlig, vittrar förtroendet för ordningsmakten sönder. Polisen blir

då inte längre garanten för trygghet, utan företrädaren för en stat som många börjar se som en motpart.

Det är här kontrasten från New York 1977 blir så talande. Det har funnits andra elavbrott, i andra städer, där ordningen bevarats. Skillnaden har sällan varit en ökad polisiär brutalitet, utan snarare förtroende, synlig ordningsmakt och tydlig information. Utfallet är inte förutbestämt; det beror på hur samhället agerar när mörkret faller.

Lösningen ligger i en resilienslogik som erkänner polisen och räddningstjänsten som kritisk infrastruktur i paritet med sjukvården. Det krävs prioriterad reservkraft och säkrad bränsletillgång för att hålla fordonsparken och kommunikationsnäten vid liv även när det civila nätet slocknar. Det krävs övade protokoll för att hantera en kris som slår mot flera sektorer samtidigt, så att polisen inte tvingas improvisera i ett vakuum.

Och slutligen: vi måste omvärdera frivilligorganisationernas roll. Hemvärnet och det civila skyddsvärnet är, som en senare essä i den här serien utvecklar närmare, underutnyttjade resurser. I situationer där ordinarie polisresurser är uttömda, är det ofta den lokala förankringen och de frivilliga krafterna som står mellan stabilitet och kaos. Att integrera dem som ett komplement — inte som en nödlösning när allt annat har gått förlorat — är en nödvändighet.

Ordning i orostider handlar i grunden om att bevara den tysta överenskommelsen att vi tillhör samma samhälle, även när strukturerna som bär det sviktat. Om vi bygger den redundansen i fredstid — med bränsle, med kommunikation, med lokal samverkan — då behöver vi inte frukta mörkret. Då vet vi att även när skärmarna slocknar, finns det en ordning som består.

Källor

- Polismyndigheten — [polisen.se](https://www.polisen.se)
- Tullverket — [tullverket.se](https://www.tullverket.se)
- Riksrevisionen — [riksrevisionen.se](https://www.riksrevisionen.se) (granskningar av civilt försvar och samverkan)